

Akadeemilise komisjoni hinnang ja ettepanek

TLÜ akadeemilise komisjoni 12. juuli 2019 otsus nr 2

Võttes aluseks Tallinna Ülikooli akadeemilise komisjoni statuudi p 2.3

Akadeemilise komisjoni hinnang ja ettepanek Elmar Vaheri 2016. a magistritöö „Ohutõrje õiguslik regulatsioon põhiseaduslikku korda ähvardava ohu korral“ plagiaadikahtluse kohta

I. Faktilised asjaolud ja menetluse käik

1. 21.08.2012 Tallinna Ülikooli (TLÜ) rektori käskkirjaga nr 878ü immatrikuleeriti Elmar Vaher (E.V.) õigusteaduse magistriõppe õppekavale.
2. E.V. esitas oma magistritöö „Ohutõrje õiguslik regulatsioon põhiseaduslikku korda ähvardava ohu korral“ (edaspidi **Magistritöö**, Lisa 1., E. Vaheri magistritöö) kaitsmisele 26.01.2016. 27.01.2016 hindas lõputööde kaitsmiskomisjon ühiskonnateaduste õigusteaduse eriala magistritööde kaitsmise komisjon E.V. magistritöö hindede „A“.
3. TLÜ õppeprorektor otsustas oma 28.01.2016 korraldusega nr 75ü Lõpetamine ja kraadi andmine ühiskonnateaduste instituudis anda õigusteaduse magistri kraad ja diplom ning eksmatrikuleerida õigusteaduse õppekava AKOM/12.YK üliõpilane Elmar Vaher.
4. 18.06.2019 esitas E.V. Tallinna Ülikooli rektorile taotluse (2.1.10/1887), milles palus eksperthinnangut oma 2016.a kaitstud magistritööle.
5. 18.06.2019 edastas Tallinna Ülikooli rektor Tiit Land E.V. esitatud taotluse akadeemilise komisjonile menetlemiseks.
6. 18.06.2019 avalikustas meediaväljaanne Eesti Ekspress artikli “Politseijuht Elmar Vaheri magistritöö on suures osas plagiaat”,¹ mille sisuks oli TLÜ 2016. aastal E.V. poolt kaitstud magistritöö plagiaadisüüdistus. Artikli kohaselt on magistritöös suures mahus kopeeritud mitmeid allikaid.
7. Lähtudes E.V. taotlusest ja Tallinna Ülikooli akadeemilise komisjoni statuudi p-st 3.2, kutsus akadeemilise komisjoni esimees kokku akadeemilise komisjoni (edaspidi Komisjon). 12.07.2019 istungil andis Komisjon hinnangu E.V. magistritööle.
8. Komisjon otsustas ühehäälselt:
 - 8.1 teha ühiskonnateaduste instituudi õigusteaduse magistriõppekava lõputööde kaitsmiskomisjonile ettepanek E. Vaheri magistritöö „Ohutõrje õiguslik regulatsioon

¹ Salu, Mikk. Artikkel leitav aadressil: <https://ekspress.delfi.ee/kuum/politseijuht-elmar-vaheri-magistritoo-on-suures-osas-plagiaat?id=86553427>

põhiseaduslikku korda ähvardava ohu korral“ uuesti hindamiseks lähtuvalt akadeemilise komisjoni poolt esitatavast hinnangust ja ettepanekust;

8.2 vormistada 10 päeva jooksul komisjoni istungi toimumisest motiveeritud hinnang ja ettepanek, lähtudes komisjoni istungil tuvastatud asjaoludest. Pärast hinnangu vormistamist allkirjastatakse see komisjoni liikmete poolt;

8.3 teha hinnang ja ettepanek teatavaks ühiskonnateaduste instituudi õigusteaduse magistriõppekava lõputööde kaitsmiskomisjonile;

8.4 õppeosakonnal teavitada Elmar Vaherit käesolevate otsuste tegemisest;

8.5 akadeemilise komisjoni hinnangu ja ettepaneku näol on tegemist menetlustoiminguga, mida on seaduses sätestatud juhtudel võimalik vaidlustada koos lõpliku haldusaktiga.

II. Haldusmenetluses kogutud tõendid ja selgitused

9. Komisjon tutvus asjaolude selgitamiseks järgmiste materjalidega:

9.1. E. V. magistritöö „Ohutõrje õiguslik regulatsioon põhiseaduslikku korda ähvardava ohu korral“;

9.2. Digitehnoloogiate instituudi matemaatika professor Mart Abeli 02.07.2019 E.V. magistritööle koostatud kattuvusanalüüs (edaspidi M.A. analüüs, Lisa 2);

9.3. Tartu Ringkonnakohtu halduskolleegiumi kohtunik Madis Ernitsa 10.07.2019 koostatud E.V. magistritöö analüüs Mart Abeli võrdlustabeli põhjal (edaspidi M.E. analüüs, Lisa 3);

9.4. E. Vaheri 11.07.2019 Tallinna Ülikoolile esitatud selgitused (Lisa 4)

10. Lisaks punktis 9 esitatud materjalidele tutvustas õppeprorektor komisjoni koosolekul suuliselt:

10.1. Tallinna Ülikooli Õigusakadeemia presidendi 15.10.2013 korraldusega nr 270 kinnitatud juhendit „Üliõpilastööde koostamine, vormistamine ja kaitsmine“;

10.2. Plagiaadituvastusprogrammi URKUND kokkuvõtet.

10.3. E.V. magistritöös leitud täiendavaid kattuvusi võrreldes M.A. analüüsiga;

11. E.V. magistritöö pikkus on 103 lehekülge, millest sisuline osa 65 lehekülge (lk 3- 67). Autori järelduste osa algab leheküljelt 58.

12. Matemaatika professor Mart Abel toetus analüüsi koostamisel plagiadituvastusprogrammi KRATT raportile, mis näitas kattuvusi lehekülgedel vahemikus 5-55. Osad raportis esitatud kattuvused jäeti analüüsist kõrvale, sest kattusid vaid üksikud sõnad. Analüüsi koostaja hindas 59 tekstilõigu kattuvusi. Analüüsis eristati

6 tüüpi kattuvusi. Erinevate kattuvustüüpide kirjeldused ja esinemiste arv on esitatud tabelis 1.

Tabel 1. M. A. analüüsi kattuvuste tüübid

kattuvus-tüüp	kattuvustüübi kirjeldus	Tüüpsituatsioonide esinemise arv ²
A	Nii E.V. kui ka mõnes teises töös on ümbersõnastatud või tsiteeritud seadusi, lepinguid, riigikogu või kohtu otsuseid, kusjuures viited on olemas, kuid ümbersõnastuste korral on mõlemad autorid originaalteksti sama moodi ümber sõnastanud.	25
B	Mõlemas töös on tsiteeritud või ümber sõnastatud seadust, lepingut, riigikogu või kohtu otsust, kusjuures E.V. on algallikale viite lisanud, teine autor ei ole seda teinud.	2
C	Mõlemas töös on edasi antud võõrkeelse allika teksti identne eestikeelne tõlge, viide algallikale on mõlemas töös olemas.	9
D	Identne või peaaegu identne tekst, mis E.V. töös on viiteta, teises töös aga viitega allikale.	22
E	Mõlemas töös esineb identne või peaaegu identne tekst ilma viideteta.	7
F	E.V. esitab teises töös olnud teksti enda arvamusena või järelalusena.	3

13. Tartu Ringkonnakohtu halduskolleegiumi kohtunik Madis Ernitsa analüüs ei käsitle M.A. analüüsi kattuvustüüpe A ja B, sest need ei tekita analüüsi autoris plagiaadikahtlusi. Analüüsis käsitletakse punkte, mida M.A. analüüsis on klassifitseeritud tüüpide C - F alla. Kokku analüüsiti 36 erinevat kattuvusjuhtumit (osad kattuvused paigutusid mitme kategooria alla), millele anti hinnang skaalal 0-2. Skaala kirjeldus ning hinnangute esinemine on esitatud tabelis 2.

² Osad kattuvused paigutuvad mitme kategooria alla.

Tabel 2. M. E. Analüüsi kategooriad

Hinnang	Hinnangu kirjeldus	Hinnangu esinemise arv
0	viitamine või viitamata jätmine on nii akadeemiliselt nõuetekohane kui ka erialase praktika kohaselt levinud/aktsepteeritav	12
1	viitamisele või viitamata jätmisele ei ole võimalik täpset hinnangut anda	11, kus ühest hinnangut on keeruline anda
2	viitamine või viitamata jätmine ei ole akadeemiliselt nõuetekohane ega eriala praktika kohaselt levinud/aktsepteeritav	13

Kokkuvõttes hindas M.E. oma analüüsis, et probleemseteks 13 lõiku, mis mahuliselt on kokku veidi üle kahe lehekülje teksti. M.E. märgib, et tööle tervikuna hinnangu andmisel tuleb arvestada nii töö üldmahtu, probleemse teksti mahtu kui ka seda, et kattuvusi ei leitud magistr töö järeldustes. Samuti toob koostaja välja teema olulisuse, aktuaalsuse ning allikate nappuse.

14. E. Vaheeri 11.07.2019 selgituste kohaselt kirjutas ta oma töö ausalt ja pühendumusega ning tõdeb, et magistriõpingute käigus ei ole saanud temast eeskujulikke akadeemiliste tekstide koostajat. E.V. märgib, et lasi kasutatud allikaid tõlkida ning kasutas tõlkeid. Mitmed teadmised tuginevad eelnevalt õpitule, mis ajaga on autori seisukohalt muutunud üldteada infoks. Selgitustes möönab magistr töö autor, et töö kirjutamise ajal tutvus ta paljude materjalidega, sh Eesti Ekspressis viidatud Janar Jäätma ja Mait Laaringu doktoritöödega ning jõudis nende kaudu uute allikateni, millega tutvus ning millele viitas.
15. E.V. magistr töö koostamise ja kaitsmise perioodil kehtis õigusteaduse magistr õppekaval koostatavate ja kaitsvate lõputööde vormistamise suhtes TLÜ Õigusakadeemia presidendi 15.10.2013 korraldusega nr 270 kinnitatud üliõpilastööde koostamise, vormistamise ja kaitsmise juhend (edaspidi *lõputööde juhend*). Lõputööde juhendi punktis 1.2. sätestatakse, et: „Lõputöös ei tohi olla plagiaati – erialakirjanduses avaldatud seisukohtade kasutamist ilma neid esitanud autoritele ja nende teadustöödele (teadusartiklid, -monograafiad, kogumikud jm teosed) viitamata.“ Lõputööde juhendi punkt 1.5.1. sätestab viitamise alused, sh esitatud on nõuded nii otsesele, kaudsele viitamisele kui ka tsisteerimisele ja refereerimisele. Samuti märgitakse, et viiteid ei ole vaja lisada üldteada andmetele, mis on teada keskmise haridustasemega või antud valdkonnas tegutsevatele inimestele.

16. Plagiaadituvastusprogrammi URKUND kokkuvõtte kohaselt kattub E.V. magistritöö 65 lk tekstist 16% teiste, varem avaldatud allikatega. Kattuvusi esineb nii õigusaktide, seletuskirjade kui ka üliõpilastöödega. Kattuvuse protsent sisaldab kattuvusi ka kirjanduse loetelus. URKUND kokkuvõtte ei erista nõuetekohaselt viidatud ja nõuetekohaselt viitamata kattuvusi.
17. Lisaks M.A. analüüsile tuvastas ülikool URKUND-i ning Eesti Ekspressis esitatud kasutades veel 23 täiendavat kattuvust, mis tüübilt ei erinenud juba varem tuvastatud kattuvustest. Neist enamuse moodustasid ebakorrektsed viitamised või viitamata jätmised seadustele, seaduste seletuskirjadele jms.

III. Komisjoni hinnang ja ettepanek

18. Tallinna Ülikooli rektori 04.11.2011 käskkirjaga nr 46 kehtestatud "Tallinna Ülikooli akadeemilise komisjoni statuudi" p 2.3 kohaselt on akadeemilise komisjoni pädevuses hinnangute andmine ja õiglaste lahendite soovimine akadeemiliste tüliküsimuste ja eetikanormide rikkumise juhtudel ning vajadusel rektorile ettepaneku tegemine õiguskaitsevahendi rakendamiseks akadeemiliste töötajate või üliõpilaste osas.

3.1 Plagiaadi mõiste ja autoriõiguse rikkumine

19. Plagiaadi legaaldefiniitsiooni ei ole Eesti õigusaktides määratletud. Tegemist on üldkeelelise terminiga, mille all mõistetakse teise isiku loodud teose või selle osa avaldamist oma nime all või võõraste (teaduslike) seisukohtade esitamist nende allikaile viitamata.³ Samuti defineerib 1999. a välja antud Eesti keele sõnaraamat plagiaati kui loomevargust.⁴ 1994. a välja antud Eesti Entsüklopeedia defineerib plagiaati järgnevalt – loomevargus, autorsuse omastamine, teise isiku loodud teadus-, kirjandus-, kunsti- või muusikateose või selle osa avaldamine oma nime all.⁵
20. Autoriõigustega seonduvat reguleerib autoriõiguse seadus (AutÕS) ja raskemate rikkumiste puhul kohaldub karistusõiguslik regulatsioon (KarS § 219 ja § 224¹). Käesoleval juhul on määravaks plagieeritud autorite isiklikud õigused, mitte varalised õigused (vt ka Tartu Halduskohtu ostus nr 3-13-1043, p 62). AutÕS § 12 lg 1 p 1 kohaselt (kehtib samas sõnastuses alates 1992. a) on teose autoril õigus esineda üldsuse ees teose loojana ja nõuda teose loomise fakti tunnustamist teose autorsuse seostamise teel tema isiku ja nimega teose mis tahes kasutamisel (õigus autorsusele). AutÕS § 12 lg 1 p 2 kohaselt on teose autoril õigus otsustada, millisel viisil peab olema tähistatud autori nimi teose kasutamisel (õigus autorinimele). Plagiaat rikub seega autori isiklikke

³ Eesti keele seletav sõnaraamat: <http://www.eki.ee/dict/ekss/>

⁴ Tallinn, Eesti Keele Sihtasutus, 1999.

⁵ Tallinn, Eesti Entsüklopeediakirjastus, 1994, osa 7.

õigusi (õigus autorsusele – AutÕS § 12 lg 1 p 1; õigus autorinimele – AutÕS § 12 lg 1 p 2).

21. Isiku konkreetse teose autoriks olemist (teose autorsust), autori nime ning autori au ja väärikust kaitstakse tähtajatult (AutÕS § 44 lg 1). Autoriõigus tekib nii avalikustamata kui ka avalikustatud (avaldatud, avalikult esitatud, üldsusele näidatud ja üldsusele edastatud) teostele (AutÕS § 8). AutÕS § 4 lg 4 kohaselt tekib autoril autoriõigus ka teose loomise vaheetappide resultaatile (eskiis, visand, plaan, joonis, peatükk jms). KarS § 219 lg 1 kohaselt on võõra teose oma nimel üldsusele teatavaks tegemine ja KarS § 224¹ kohaselt autori varalise õiguse rikkumine varalise kasu saamise eesmärgil kvalifitseeritud kuriteona.⁶ Seega juhul, kui lõputöös on kellegi teise isiku teos (või selle osa) esitatud enda nimel all või ei ole kasutatud allikate autoritele viidatud, on tegemist AutÕS rikkumisega.
22. Vastavalt AutÕs § 5 lõikele 1 ei kohaldata autoriõigust ideedele, kujunditele, mõistetele, teooriatele, protsessidele, süsteemidele, meetoditele, kontseptsioonidele, printsiipidele, avastistele, leiutistele jms intellektuaalse tegevuse resultaatile, mis on kirjeldatud, selgitatud või muul viisil väljendatud teoses. „Autoriõigus kaitseb vormi, mitte ideed. Refereerimine on pigem idee edasiandmine. Sama idee selgitamine teiste sõnadega on lubatud niikuinii.“⁷ „Kuigi tsiteerimise all mõistetakse kirjaliku allikmaterjali puhul selle võimalikult täpset edasiandmist ning tsiteerimisnõuded keelavad muutuste tegemise tsiteeritavas tekstis, tuleb tsiteerimiseks pidada ka sellist allikmaterjali kasutamist, kus on küll tehtud mõningaid muutusi, kuid tsiteeritava teksti vorm on sisuliselt säilitatud.“⁸ „Seega, ainuüksi õigusteaduslikust teosest pärit seisukohtade kasutamine ilma autorile viitamata autoriõiguslikult keelatud ei ole.“⁹ Seega autoriõiguse kontekstis ei ole nõutav teose autorile viitamine juhul, kui refereeritakse (oma sõnadega ja muutes olemasolevat vormi) teoses esitatud seisukohti, ideid jms. „Ka näiteks kohtupraktikale, muude riigiasutuste koostatud dokumentidele ning õigusaktidele tuginemine kujutab endast teiste isikute loomingule tuginemist, kuid nendele vastavalt AutÕS § 5 punktide 3 ja 4 kohaselt autoriõiguse seadust ei kohaldata, s.t nende dokumentide loojatel puuduvad isiklikud ja varalised õigused.“¹⁰ „Kuna autoriõigus kaitseb teose vormi, siis on plagiaadiks endiselt teise autori teose või teise esitaja esituse oma nimel üldsusele teatavaks tegemine ehk kellegi teise loodud teose või esituse väljendusvormi omastamine.

⁶ Kuni 2015. aastani reguleeris autoriõiguste rikkumisi Kars § 219, mis sätestas, et võõra teose oma nimel üldsusele teatavaks tegemise või autori või teose esitaja isiklike õiguste muu rikkumise eest karistatakse rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega.

⁷ Lind, S. Kelli, A. Kohtupidamine ja autoriõigus. Mis saab siis, kui kohtulahend on plagiaat. *Juridica I/2015*, lk 36.

⁸ samas, lk 37

⁹ samas, lk 37

¹⁰ samas, lk 37

3.2 Plagiaat teaduseetika rikkumisena

23. Komisjon leiab, et teadustööde viitamiskohustus ei tulene üksnes autoriõiguse nõuetest, vaid ka teadustööd reguleerivatest kirjutatud ja kirjutamata normidest, kuna teadusliku viitamise eesmärk on laiem kui üksnes autoriõiguslik.¹¹ Nimelt lisaks sellele, et plagiaadiga rikutakse autoriõiguse seadusest tulenevat õigust autorsusele, on plagieerimine teadustöös varastamine originaalautori suhtes ning petmine töö lugeja suhtes.¹² Lisaks teise autori autorsuse tunnustamisele tagab korrektne viitamine teadustöös võimaluse kontrollida töös esitatud väidete ja järelduste paikapidavust ning võimaldab hinnata autori enda panust teaduslikku diskussiooni. Seetõttu ei tulene teadustöö viitamisnõuded niivõrd autoriõiguse seadusest, vaid seostuvad konkreetsetel teadustöö eesmärkidega.¹³
24. Komisjon leiab, et plagieerimine on ka akadeemiliste tavade ja teaduseetika rikkumine. TLÜ senati 15. juuni 2015 määrusega nr 15 kehtestatud (muudetud TLÜ senati 21.09.2015 määrusega nr 24 ja 14.12.2015 määrusega nr 36) Tallinna Ülikooli õppekorralduse eeskirja (edaspidi *ÕKE*) § 30 lg 8 p 5 sätestas plagiaadi definitsiooni, mille kohaselt käsitleti plagieerimisena kellegi teise kirjaliku töö kasutamist ilma nõuetekohase akadeemilise viitamiseta. *ÕKE* § 30 lg 8 p 5 sõnastamisel on lähtutud Euroopa teadlaste eetikakoodeksist (2017)¹⁴, mis sätestab: „Plagieerimine (plagiarism) tähendab teiste inimeste tööde ja ideede kasutamist originaaltööle korrektselt viitamata, seeläbi rikkudes esmaautori(te) õigusi oma intellektuaalse loominguga tulemustele.“ Eeltoodust nähtub, et akadeemilises keskkonnas ja teaduses peetakse plagieerimist pettuseks ja ebaväärikaks käitumiseks.
25. Seega on plagiaat autoriõiguse kontekstis võõra teose autorsuse omastamine (AutÕS § 12 lg 1 p 1 ning KarS § 219 lg 1) ning akadeemilises kontekstis on plagiaat akadeemiline petturlus, ebaväärikas käitumine ja akadeemiliste tavade eiramine, milleks peetakse võõraste teoste (sh ideede) või ka nende osade avaldamist enda omadena või nende kasutamist originaallikale viitamata.

3.3. Viitamisreeglid

26. Plagiaadist hoidumist ja akadeemiliste tavade ja eetikareeglite järgimist toetavad viitamisreeglid. Juba põhikoolis ja keskkoolis õpetatakse esmaseid viitamisreegleid, sh tsiteerimist ja refereerimist. **Tsitaadi** legaaldefinitsiooni ei ole õigusaktides määratletud ja tegemist on üldkeelise terminiga. Eesti keele sõnaraamat defineerib tsitaati kui

¹¹ samas, lk 37

¹² Vt nt Loomevargus ehk plagiaat. Kättesaadav: <http://www.fl.ut.ee/et/loomevargus>

¹³ Lind, S., Kelli, A. Kohtupidamine ja autoriõigus. Mis saab siis, kui kohtulahend on plagiaat. *Juridica* I/2015, lk 37-38.

¹⁴ Kättesaadav: https://www.allea.org/wp-content/uploads/2018/06/ALLEA-European-Code-of-Conduct-for-Research-Integrity-2018-Estonian_FINAL.pdf

*sõnasõnalist väljavõtet tekstist (hrl. viitega autorile v. allikale).*¹⁵ Samuti defineerib 1999. a Eesti keele sõnaraamat tsitaati kui sõnasõnalist väljavõtet tekstist. Eesti keele seletav sõnaraamat defineerib **refereerimist** kui *teose, artikli vms. sisu lühidalt, kokkuvõtlikult esitama, millestki kokkuvõtlikku ülevaadet andma.*¹⁶ 1999. a Eesti keele sõnaraamatu kohaselt tähendab refereerimine kokkuvõtliku ülevaate tegemist.

27. E.V. magistr töö kaitsmise ajal kehtinud ÕKE § 27 lg 1 sätestas, et kõrghariduse esimese ja teise astme lõputööde nõuded, sh mahu-, vormistus- ja retsenseerimisnõuded kehtestab akadeemilise üksuse nõukogu vastavalt rahvusvaheliselt kehtinud standardile.

28. E.V. magistr töö koostamise ja kaitsmise ajal kehtis õigusteaduse magistriõppe õppekaval TLÜ Õigusakadeemia presidendi 15.10.2013 korraldusega nr 270 kinnitatud üliõpilastööde koostamise, vormistamise ja kaitsmise juhend. Lõputööde juhendi punktis 1.2. sätestatakse, et: „Lõputöös ei tohi olla plagiaati – erialakirjanduses avaldatud seisukohtade kasutamist ilma neid esitanud autoritele ja nende teadustöödele (teadusartiklid, -monograafiad, kogumikud jm teosed) viitamata.“ Lõputööde juhendi punkt 1.5.1. sätestab viitamise alused. Nimetatud punktis esitatakse mh järgmised nõuded:

28.1. „Kõikide teiste autorite tekstide, samuti autori enda varem avaldatud tööde jm allikmaterjalide (kohtupraktika, arhiivimaterjalid) kasutamisel tuleb neile viidata.“ (lk 15);

28.2. „Eelpoolnimetatud teiste autorite seisukohad ja andmed, mida autor ise pole tuvastanud, esitatakse tsitaatide või refereeringutega.“ (lk 15);

28.3. „Tsitaat on sõnasõnaline väljavõte tekstist (...) Tsitaat peab olema sõnasõnaline ja originaaliga täpselt adekvaatne. Kõik tsitaadid tuleb panna jutumärkidesse. Tsitaadina kasutatakse vaid konkreetset mõnelauselist teksti kogu tekstist. (...) Tsitaadis ei parandata kirjavigu, neid võib aga tähistada. Tavaliselt tuuakse tsitaadina üks lause või terve lõik, vahel aga eri kohtadest piiritletud tekstiosad. Kui tsitaadis midagi lühendatakse jättes võrreldes originaaliga teksti välja, võib väljajätu märkida mitmel eri viisil: /.../ või (...) või [---] või ... Lühendusi ei tohi teha nii, et originaalteksti mõte muutub. Samuti pole soovitatav tsiteerida allikat mõne teise teose järgi v.a juhul, kui esmaallikat ei ole võimalik kasutada. Pikemaid tsitaate eraldatakse põhitekstist ühe reavahega ning kogu tsitaat/tsitaadi lõik on taandrega. Tsitaadi reavahe on 1 intervall. Töö autori täiendused või rõhutused tsitaadis eraldatakse tsitaadist kaldkriipsudega.“ (lk 16);

28.4. „Refereering on originaalteksti sisu edasiandmine lühemalt oma sõnadega. Võõrkeelse teksti refereerimise korral tuleb olla tõlkimisel hoolikas, et alapärane mõte

¹⁵ <http://www.eki.ee/dict/ekss/>

¹⁶ <http://www.eki.ee/dict/ekss/>

ei muutuks. Refereering peab olema originaalilähedane, sellesse ei tohi lisada omapoolseid seisukohti ega muuta selle tooni.“ (lk 16);

28.5. „Varem avaldatud teose refereerimisel ja teksti tsiteerimisel viidatakse autori nimele, teose pealkirjale ja avaldamisallikale (vt lähemalt eraldi viitetehnikat käsitlev alapeatükk). Ei viidata üldteatud andmetele, st andmetele, mis on üldiselt teada keskmise haridustasemega inimesele või antud valdkonnas tegutsevatele inimestele. Kahtluse korral on soovitatav alati allikale viidata. Kui refereeritav või tsiteeritav töö ei ole kättesaadav, on lubatud refereerida/tsiteerida kaudselt, st märgitakse nii selle töö andmed, mida soovitakse refereerida/tsiteerida, kui ka selle töö andmed, mille kaudu algallikat refereeritakse/tsiteeritakse. Keelatud on viidata otse tööle, mida ei õnnestunud kätte saada. (...) Kaudsete viidete puhul tuleb arvestada, et need ei ole põhjendatud nt EBSCO vm keskkonna kaudu ligipääsetavate ajakirjade kasutamisel ja siis, kui viidatud raamatut on võimalik Eesti raamatukogudest laenutada või selle lehekülgi internetiraamatukogudes sirvida.“ (lk 16-17).

29. ÕKE § 27 lg 8 ja lg 9 sätestavad üliõpilase ja juhendaja ülesanded lõputöö koostamise protsessis. Juhendaja ülesanded on mh abistada üliõpilast teemakohase kirjanduse ja muude allikate valikul ning kontrollida uurimistöö vastavust sisulistele ja vormilistele nõuetele. Üliõpilase üks kohustustest on määratud tähtajaks nõuetekohaselt vormistatud lõputöö.

3.4. Plagiaadi esinemine magistritöös

30. Komisjon lähtus magistritöö plagiaadi hindamisel autoriõiguse seadusest, 2016.a. jaanuaris kehtinud õppekorralduse eeskirjast, õigusteaduse õppekavale kehtinud üliõpilaste tööde koostamise juhendist ning komisjonile esitatud analüüsides. Komisjon toetus hinnangu andmisel ja ettepaneku tegemisel järgmistele kriteeriumitele: kattuvuste maht, sisu, olemus, võimalikud tagajärjed.

3.4.1. Kattuvuste maht magistritöös

31. Erinevate analüüsides põhjal tuvastati 82 erineva mahuga kattuvust 39-l leheküljel, 26-l leheküljel ei tuvastatud ühtegi kattuvust. Plagiaadituvastusprogrammi URKUND kokkuvõtte kohaselt kattub magistritöö 65-leheküljelisest tekstist 16% erinevate varem avaldatud allikatega (sh kattuvused kasutatud allikate loetelus). Oluline on märkida, et kattuvuste mahud on erinevad ning ainuüksi kattuvusi sisaldavate lehekülgede arv või kattuvus iseenesest ei ole plagiaat. Juhul kui kattuvus on nõuetekohaselt viidatud, ei ole tegemist plagiaadiga.
32. Komisjon hindas E.V. magistritöö viitamise korrektsust ning leidis, et töö kirjutaja on teinud läbivaid, suuremahulisi vigu viitamisel. Olulisemad vead on järgmised:

- Tsiteeringu ebakorrektnen viitamine. Näiteks: M.A. analüüsi p 19 kattuvus. E.V. on lõigu lõpus esitanud viite Eesti Vabariigi põhiseaduse kommenteeritud väljaandele. Kuna osutatud lõik ei ole referatiivne vaid tsitaat, siis ei vasta see lõputööde juhendis esitatud nõuetele (vt p 28.3);
 - Refereering, millel puudub nõuetekohane viide, kuid lugeja võib mõista, et käsitletakse konkreetset allikat. Näiteks: M.A. analüüsi p 35 kattuvus. E.V. on refereerinud korrakaitseadust, kuid jätnud allikale lõigu lõpus viitamata. Sama peatüki pealkiri ja sissejuhatus annavad lugejale mõista, et käsitletakse korrakaitseaduse regulatsiooni;
 - Refereerib/tsisteerib teise autori refereeringut algallikast viidates algallikale, kuid jättes viitamata refereeringu autorile. Näiteks: M.A. analüüsi p 12 kattuvus. E.V. on tsisteerinud Mait Laaringu refereeringut algallikast. Puudub viide M. Laaringu tööle, viitamisel oleks tulnud kasutada kaudset viitamist (vt p. 28.5);
 - Algallika tsiteerimine ilma sellele viitamata. Näiteks: M.A. analüüs p 15, kus E.V. on Janar Jäätma refereeringud esitanud ilma viideteta.
 - Viidatud allikas puudub kasutatud allikate loetelust. Näiteks: M.A. analüüsi p 22.
33. Komisjon leiab, et kui töö autor on jätnud realselt kasutatud allikatele viitamata, tähendab see, et nende autorite loometöö panus on jäetud tunnustamata ning loodud ettekujutus lõputöö autori originaalsest panusest oma töösse. Töö kirjutamisel kasutatud teiste autorite tööd peavad olema varustatud viidetega, mille alusel on võimalik leida vastav algallikas. Magistritöös on kattuvusi, kus on jäetud tegeliku teose autor tunnustamata. Komisjon leiab, et magistritöö autor on eksinud tsiteeringute vormistamisel. Tsitaadiga on tegemist siis, kui kasutatud allika teksti on mehaaniliselt üks ühele kopeeritud. Refereeringu puhul on tegemist kasutatud allika teksti põhjal loodud uue sõnastusega. Üksikute väheoluliste muudatuste sisseviimisel, mis on oma loomult tehnilist laadi, on tegemist tsitaadiga. Tsitaatide vormi kasutamata jätmisel jääb loodud mulje, nagu oleks tegu E.V. enda sõnastatud mõttekäikudega ja et tema on sõnastuse autor, kuigi ta seda ei ole.
34. E.V. märgib oma 11.07.2019 ülikoolile saadetud selgitustest, et tutvus töö koostamise käigus mitmete materjalidega, jõudes nende kaudu järgmiste allikateni. Magistritööd koostades pidas ta oluliseks viidata algallikale, mitte esmasele allikale. Väidetavalt juhendati sellist praktikat kasutama ka lõputöö koostamist toetavas õppeaines ning juhendaja poolt. Komisjon leiab, et sellist lähenemist võib pidada vääraks, kuna lubamatu on võõra mõttekäigu ja formuleeringu ülevõtmine.
35. 2016.a. talvel kehtinud ÕKE § 27 kohaselt on üliõpilase kohustus esitada kaitsmisele nõuetekohaselt vormistatud lõputöö (lg 8 p 3) ning juhendaja kohustus (lg 7 p 3) kontrollida töö vastavust sisulistele ja vormistele nõuetele. Komisjoni hinnangu ei ole

E.V. magistritöö puhul kumbki osapool endale pandud ülesandeid korrektselt täitnud ning tõenäoliselt ei ole magistritöö autor omandanud kõiki õpiväljundeid, mis puudutavad akadeemilise teksti koostamist. Eelnevalt lähtuvalt leiab komisjon, et lisaks magistritöö autorile lasub osa vastutusest ebakorrektselt vormistatud magistritöö avaldamisel ka magistritöö juhendajal dotsent Ilmar Selgel. Lõputöö on samas oma olemuselt üliõpilase individuaalne töö, tema usaldusväärst eeldatakse ja ta peab lähtuma oma tegevuses akadeemilistest tavadest ja seadustest (sh AutÕS-st).

36. 2016. a. jaanuaris kehtinud ÕKE § 27 lg 12 kohaselt on üliõpilasel võimalus ühel korral kasutada viitamise korrektsuse kontrollimiseks plagiadituvastussüsteemi (kasutusel süsteem KRATT). Samuti on kontrollimisvõimalus ülikooli töötajatel. ÕKE § 27 lg 26 kohaselt saadetakse lõputööde repositooriumisse laetud tööde puhul lagiaadikahtluse kohta süsteemi poolt teade õppeosakonda. E.V. magistritööd ei kontrollitud plagiadituvastussüsteemis üliõpilase ega ülikooli töötajate poolt. Samuti ei toimunud süsteemset kontrolli repositooriumisse laadimisel. Eelnevalt lähtuvalt leidis komisjon, et instituudi töötajad ei kasutanud olemasolevaid võimalusi, et tagada töö nõuetekohasus. Samuti soovitab komisjon selgitada, miks ei toimunud süsteemset kontrolli repositooriumisse laadimisel.

3.4.2. Plagiadina käsitletavate kattuvuste maht

37. Nii ÕKE-s kui ka lõputööde juhendis sätestatud plagiadi definitsiooni kohaselt võib plagiadina käsitleda olukordi, mil töös on tsiteeritud või refereeritud teist autorit või allikat, kuid autor on jätnud vastavale autorile või allikale viitamata. Komisjon tuvastas magistritöös nõuetekohaselt viitamata jätmist. Kattuvuste sisulise hinnangu andmisel lähtuti üksnes asjaolust, kas lõputöös esinevate kattuvuste korral võib järeldada, et eelpool kirjeldatud plagiad esineb või mitte. Hinnangu andmisel ei lähtuta asjaolust, kuid võrd vormilt korrektselt on tsitaat, refereering või viide vormistatud.
38. Kuna Eestis puuduvad üheselt defineeritud kriteeriumid plagiadi tuvastamiseks, siis on plagiadi hindamine kaalutusotsus. Eelnevalt lähtuvalt tões komisjon, et kuigi kõik esitatud analüüsid pädevad, ei ole need üheselt võrreldavad ning seetõttu erinevad ka hinnangud plagiadi mahule.
39. Samuti arvestas komisjon viitamisreeglite rikkumise hindamisel erialast praktikat. Viidata ei ole vaja lisaks üldiselt teada olevatele andmetele ja nn õpikutõdetele ja algteadmistele. Mida aga pidada nn algteadmiseks, on hinnangu küsimus ja lahendus võib sõltuda konkreetse töö sisust.¹⁷ Tuntud õigusteoreetilistele seisukohtadele viitamata jätmisest nähtuvad komisjoni hinnangul puudulikud akadeemilised teadmised, mitte aga

¹⁷ Õigusalas esialakirjanduses on analüüsitud autoriõiguse järgimist kohtuotsustes ja leitud, et kasutatud esialakirjandusele kohtuotsustes enamasti ei viidata (vt Lind, S., Kelli, A. Kohtupidamine ja autoriõigus. Mis saab siis, kui kohtulahend on plagiad. Juridica I/2015, lk 42).

soov plagieerida ja esitada kirjutatut oma loomina. Täiendavalt, kui teoses tuginetakse vaid erialakirjandusest pärit ideele, ilma et õiguskirjandusest pärit seisukohad võetaks allikast üle otse, ei tulene autoriõigusest kohustust viidata teostele, kust need seisukohad pärinevad.¹⁸

40. Komisjon leidis, et on oluline eristada plagiaadikahtlusega kattuvuste rikkumise iseloomu ehk eristada teaduseetika ja spetsiifilisemalt autoriõiguse rikkumisena käsitletavat kattuvust. Kui teaduseetika rikkumist võib pidada töö autori vähese akadeemilise teksti kirjutamisoskuse tulemuseks, siis autoriõiguste rikkumine riivab konkreetse isiku õigust esineda üldsuse ees teose loojana ja nõuda teose loomise fakti tunnustamist teose autorsuse seostamise teel tema isiku ja nimega teose mis tahes kasutamisel. Seega hindas komisjon kriitilisemaks just autoriõiguse rikkumisega seotud kattuvusi.
41. Tartu Ringkonnakohtu halduskolleegiumi kohtunik Madis Ernitsa hinnangul võib pidada autoriõiguse suhtes probleemseks 13 lõiku, mis mahuliselt on kokku veidi üle 2 lehe (ligikaudu 3% kogu tööst). Madis Ernits lähtus oma analüüsi koostamisel M.A. koostatud analüüsist. Pärast M.A. analüüsi koostamist leidis ülikool veel täiendavaid kattuvusi, milledest osad võib kvalifitseerida autoriõiguste rikkumiseks.
42. Hinnates autoriõigust riivavate kattuvuste mahtu võib öelda, et kattuvuste pikkused on erinevad (2 kuni 11 tekstireani).
43. Kokkuvõttes leidis komisjon, et töö sisaldab 3-7% ulatuses plagiaati autoriõiguste rikkumise mõistes. Komisjon nendib, et plagiaat akadeemilises tähenduses võib olla eeltoodust suurem.

3.4.3. Plagiaadi sisuline analüüs ja olemus

44. Analüüsides tulemusel selgus, et plagiaadikahtlusega kattuvusi esineb vaid osas, kus antakse ülevaade olemasolevatest regulatsioonidest ning allikatest (lk 5-55), sh esineb kattuvusi ka magistr töö sissejuhatuses. Töö järelduste osas, ehk autori enda seisukohtade ja kokkuvõtete esitamisel plagiaati ei tuvastatud (lk 56- 66).
45. Hinnates autoriõigusliku plagiaadina käsitletavate kattuvuste väärtust töö kui terviku kontekstis võib öelda, et kattuvused annavad töö kvaliteedile küll juurde (nt töö sujuvuse ja erinevate allikate seostamise kontekstis), kuid ei ole tingimata vajalikud töö eesmärkide saavutamiseks.
46. Käesoleval juhul on oluline hinnata, mis on olnud E.V. loometöö panus magistr töös ja kuidas on magistr töö panustanud selle valdkonna arengusse. Kuna akadeemilise

¹⁸ Lind, S., Kelli, A. Kohtupidamine ja autoriõigus. Mis saab siis, kui kohtulahend on plagiaat. Juridica I/2015, lk 42.

komisjoni koosseisu ei kuulu õigusteaduse valdkonna esindajaid, siis toetub komisjon oma hinnangus M. Ernitsa analüüsi kokkuvõttes välja toodud hinnangule: „Lisaks tuleb arvestada antud magistr töö teema olulisust. Korrakaitse seaduse reform sai justiitsministeeriumis alguse juba 1990-ndate aastate teises pooles, kuid jäi toona poliitilise tahte puudumise tõttu soiku. Alles 2011. aasta Riigikogu valimiste eelõhtul vastu võetud seadus jõustus erakordselt pika *vacatio legis*'e järel 2014. aasta keskel, tuues endaga kaasa suure ja olulise muudatuse korrakaitseorganite õiguslikus mõtlemises ja halduskorralduses. Seetõttu oli (ja on ka praegu) äärmiselt oluline tegeleda selle paradigmat muutva seaduse küsimustega ka teaduslikul tasandil. Samas nappis ja napib praegugi selles valdkonnas sisukaid allikaid.“¹⁹

47. Komisjon leidis, et võrdlemisi keeruline on anda hinnangut plagiaadi tahtlikkusele või tahtmatusele. E.V. märgib oma 11.07.2019 antud selgituses, et ei ole teadlikult ega tahtlikult viitamata jätnud, tehes oma tööd ausalt ja heas usu. Arvestades, et teadustekstide koostamisel soovitakse kaudset viitamist vältida,²⁰ kui algallikas on autorile kättesaadav, siis on võimalik, et kirjandusega tutvudes jättis E.V. teadlikult kaudselt viitamata autoritele, kelle mõttekäike ta kasutas ja kes olid algteosest oma järeldused teinud. Samas võis E.V. juhendit ka tõlgendada nii, et alati tuleb viidata algallikale, sest vormistamisjuhend ei reguleeri olukorda, kus lõppautori idee on kättesaadav, kuid vaheautor on selle ümbersõnastanud ja üliõpilane soovib kasutada sama sõnastust.

Samuti tuleb arvestada, et töös tervikuna esines süsteemset eksimist viitamisnormide vastu ning seega võib arvata, et töö autor ei ole omandanud korrektset akadeemilise kirjutamise oskust.

48. Komisjon tuvastas Magistr töö suurel hulgal kattuvusi rohkem kui kahe teise tööga, milledest osad olid samuti korrektselt viitamata (vt M.A. analüüs kaks viimast lk). Komisjon eeldab, et Magistr töö valdkonnas kasutatakse suurel määral samu allikaid, sh seadusi, seaduse seletuskirjasid jms. Komisjon tuvastas Magistr tööga seotud kattuvuste uurimisel ka teisi töid, kus tsiteeringud ei olnud jutumärkides. Komisjon oletas, et selles valdkonnas võib olla keeruline seadusi, seaduse seletuskirjasid jms omaõnaliselt ümber formuleerida ja seetõttu kasutatakse enam seaduste, seaduste seletuskirjade jms võimalikult täpseid sõnastusi.

¹⁹ Lisa 3, lk 25.

²⁰ Näiteks E.V. magistr töö koostamise ajal kehtinud lõputööde juhendi lk 17 „Kaudsete viidete puhul tuleb arvestada, et need ei ole põhjendatud, nt EBSCO vm keskkonna kaudu ligipääsetavate ajakirjade kasutamisel ja siis, kui viidatud raamatut on võimalik Eesti raamatukogudest laenutada või selle lehekülgi internetiraamatukogus sirvida.“

3.5. Järeldused

49. Komisjon leiab, et vääralt viidatud kattuvuste maht magistritöös on suur, samas ei ole iga lohakalt koostatud töö tervikuna alati plagiaat. Teiste autorite tööde kasutamine oma töös, ilma neile viitamata, ei ole kooskõlas heade teadustöö tavade, üldteada viitamisreeglite ega autoriõiguse seaduse sätetega. Komisjoni hinnangul sisaldab magistritöö löike, kus E.V. on jätnud realselt kasutatud allikatele viitamata, sh kopeerides teksti, mis tähendab, et nende autorite loometöö panus on jäetud tunnustamata ning ülikoolile ja üldsusele on loodud petlik ettekujutus E.V. enda originaalsest panusest. Arvestades eeltoodut leiab komisjon, et magistritöös on autoriõiguste (AutÕS § 12 lg 1 p 1 ja p 2), viitamisreeglite ja teaduseetika põhimõtete rikkumist.
50. 2016. a. kehtinud lõputööde vormistamist ja juhendamist käsitlevate TLÜ õigusaktid sätestavad, et üliõpilase kohustuseks on esitada nõuetekohaselt vormistatud lõputöö ja juhendaja ülesandeks on kontrollida lõputöö nõuetele vastavust. Lõputöö on oma olemuselt üliõpilase individuaalne töö, tema usaldusväarsust eeldatakse ja ta peab lähtuma oma tegevuses akadeemilistest tavadest ja seadustest (sh AutÕS-st). Samas nendib komisjon, et käesoleval juhul võib magistritöö juhendamises ja töö kontrollimisel olla esinenud puudusi.
51. Komisjon leidis, et magistritöö omab iseseisvat väärtust ning sisaldab valdavas mahus originaalseid osasid, mis oma kaalult oluliselt ületavad plagiaadina käsitletavaid osasid.
52. Kriteeriume, mille puhul tuleb töö tervikuna plagiaadiks tunnistada ei ole määratud, seega on selliste juhtumite hindamine kaalutusõiguse põhine ning kaaluda tuleb kõiki puutuvaid asjaolusid. Hinnata tuleb töö mahtu, eksimuste osakaalu ja paiknemist tekstis, autori oma panust, autori tahtlikust eksimuses, üldisi viitamisavasid valdkonnas, ning muid, konkreetse juhtumi puhul mõju omavaid asjaolusid.
53. Komisjon kaalus plagiaadi tuvastamise tõttu kolme võimalikku tagajärge, sh ka ettepaneku tegemist diplomi tühistamiseks. Diplomi tühistamise ettepanekust otsustas komisjon loobuda, kuna kattuvused olid enamuses tingitud mittekorrektest viitamisest seadustele, seaduste seletuskirjadele jms ning autoriõiguste mõistes oli plagiaadi osakaal väike ning arvestada tuleb ka juhendaja ülesannetega õppeprotsessis.
54. Kuna Komisjon annab käesoleval juhul hinnangu ja soovitusel ning lõpliku otsuse E.V. Tallinna ülikooli lõputööde kaitsmiskomisjoni 27.01.2016 otsusele peab tegema Tallinna Ülikool vastavalt oma sisepädevusele, on akadeemilise komisjoni hinnangu ja ettepaneku näol tegemist menetlustoimingu, mitte haldusaktiga.

Lähtudes Tallinna Ülikooli akadeemilise komisjoni statuudi p-st 2.3 ja kogutud materjalidest, otsustas akadeemiline komisjon:

1) Teha kaitsmiskomisjonile ettepanek hinnata E.V. magistritöö „Ohutõrje õiguslik regulatsioon põhiseaduslikku korda ähvardava ohu korral“ uuesti, arvestades käesolevas hinnangus ja ettepanekus tuvastatud asjaolusid. Ümberhindamisel on võimalik muuta 27.01.2016 ühiskonnateaduste õigusteaduse eriala magistritööde kaitsmise komisjoni hinnet.

2) Teha hinnang ja ettepanek teatavaks Elmar Vaherile ja asjakohastele organitele haldusaktide muutmiseks.

3) Komisjon palub kaitsmiskomisjonil esitada otsuse arutluskäik ja tulemused akadeemilisele komisjonile tutvumiseks.

/allkirjastatud digitaalselt/

Daniele Monticelli

Ellu Saar

Kristjan Port

Mart Abel

Merike Sisask

Tobias Ley

Tõnu Laas

Lisad:

1. Lisa 1. E. Vaheri magistritöö
2. Lisa 2. Mart Abeli analüüs E.V. magistritööle
3. Lisa 3. Madis Ernitsa hinnang E. Vaheri magistritööle, M.Abeli analüüsi põhjal
4. Lisa 4. E. Vaheri 11.07.2019 antud selgitus